

ALDAKOSKÄVUOTÄVIEHÄVÄÄL- DÁN UÁŽŽU IŠE

Aldakoskâvuotâviehâväldi lii viehâväldi kiän peri aldaulmuu vuástá. Tot lii lattim já toimâm, mii päggee nube jieijâs táátu vuástá mutteđ jieijâs táválíi vyevi jurdâččiđ, toimâđ tai sárnuđ. Viehâväldi puáhtá almonid ovdâmerkkân äštumin, säännin tai lihâstâhhân sehe huškomín, kâähistmin, nurdemin tai estimin. Viehâväldi puáhtá leđe meiddei seksuaallâš, digitaallâš, váinudem, kunneeibárdâssáid lahtojeijee tai párnái, puárásij já toimâmraijittâslij puotâ tipšom kuáridem tai eres hyenes kohtálem. Ohtâ viehâväöldi tobdomeerhâin lii palo nube tai jieijâs reaktioi kuáttá.

Aldakoskâvuotâviehâväldi álgá távjá tegu syele: uccáášmin, heitugin tohâmin já háálbášmin. Viehâväldi puáhtá muttuđ fyysilâžžân já joba jieggâvarâlâžžân. Viehâväöldi uásipeleh sáttih älgid anneeđ tile “normaalin”, mutâ viehâväldi ij lah kuáassin normaal, ige tom koolgâ monnân tiileest tuhhiittid. Viehâväldi ij lah siämmâš äšši ko rijdálem, mast uásipeleh sáttih olgospyehtid jieijâs sierâuáivilvuodâ torvolávt. Ovdâsvástádâs viehâväöldi lii tuše viehâväldi tahhest.

Aldakoskâvuotâviehâväldi vahâgit uásálijd maangâ náálá. Párnááh killájuh ain; sij uáinuh, kuleh já äiccih ennuv eenâb ko mij rávisulmuuh oskop. Veikâ páárnâš ij jieš tuodâštičij viehâväldálii tavo, päáihi paldee ja aggressivlii atmosfärist pyehtih leđe kuhás ollee čuávumušah. Viehâväldi läävee sirduđ suhâpuolvâst nuubán čuolmâi čuávdimmallin. Tondiet-uv viehâväöldi ponnjoos orostittem lii tehálâš. Meiddei aheulmuin já toimâraijittâslijn ulmuin lii ain vuoigâdvuotâ olmoošárvusâš já torvolâš elimân.

Viehâväldi tai ton palo hiäjud távjá toimâmnaavcâid. Iše pividem puáhtá leđe vâadis, já viehâväöldi puáhtá kieldid ollásávt. Tot kuittâg iästá puoh uásálij iše finnim. Iše uuccâm lii tehálâš vuosälávkki viehâväöldist luovâs pesâmân. Tun jieh lah ohtuu – aldakoskâvuotâviehâväldi puáhtá kuoskâttid kiäm peri, ijge tot keejâ ave, suhâpele, seksuaallii sundâšume, kulttuur tai ekonomâllii sajaduv. Viehâväldi nohá harvii jiešmeidlist, peic nube náálá tot läävee jotkuđ já viäránid.

Viehâväldi ij lah perruu siskáldâs äšši, tot lii rikos. Poolis pargo lii čielgâdid já estâdid rikosijd muuneeld. Rikosprosesist poolis tuáimá pelettemeht já vigâdijn išediđ uásipeelijd viehâväöldi ponnjoos orostitmist. Virgeomâhái já išedeijee ornijduumij ohtâsâš mittomeeri já pargo lii išediđ ovdâskulij vâdis eellimtiilijn.

Ele pääsi ohtuu!

Vuálá láá čuákkejum völdikodáliih išedeijee palvâlusah, moh fáalih persovnlíi iše viehâvâldi uásipeelijd. Iše líi finnimist meiddei parâkuddijd já perruid oovtâst. Palvâlus líi luáttámušláš já mávsuttem. Palvâlusah láá finnimist meiddei anonymlávt. Loopân láá čuákkejum tiáduh jieijád kuávlv išedeijee palvâlusâin. **Jis tust líi aakuutláš eeti, suáiti etinumerân 112.** Poolis ohtâvuotâtiáduh, ravvuuh já tiáduh rikkoos uásipeelijd sehe šledgáli rikosalmottâs kaavnah poolis nettisijđoin, www.poliisi.fi.

- Nollalinja lähisuuhdeväkivallalle ja naisiin kohdistuvalle väkivallalle ('Nollálinjá aldakoskâvuotâviehâvâldán já nisonáid čyeccee viehâvâldán') iššeed suomâkielân, ruotâkielân já engâlâškielân sehe tulkkumáin arabia-, dari-, farsi-, somali-, sorani- já ruošâkielân pírrâ jándur numerist 080 005 005. Nollalinjast líi lasseen chat-palvâlus, www.nollalinja.fi. Nollalinja iššeed meiddei viehâvâldi feerim ulmui aldaulmuid.
- MIELI ry Kriisipuhelin kocá pírrâ jándur suomâkielân numerist 09 2525 0111. Lasseen palvâlus líi finnimist ruotâkielân, engâlâškielân já arabiakielân. Lasetiáduh: www.mieli.fi
- Torvopäihist tun finniih iše já tohon puávtáh suáittiđ ain, jis kiinii tuu aldakoskâvuodâst líi viehâvâldálâš tái äštee. Torvopäihi palvâleh pírrâ jándur. Vuosâ- já torvopaaihi litto (Ensi- ja turvakotien liitto) fáálá lasseen ávuspalvâlusâid peic viehâvâldi tái ton ástuu feerim ulmuid, meiddei viehâvâldi kiávtám tái ton kevttim pallee ulmui, paaráid sehe viehâvâldán painâšum tái tom feerim párnáid. Lasetiáduh: www.nettiturvakoti.fi
- Rikosuhripäivystys (RIKU) fáálá savâstállâmiše já keevâtlíjd ravvuid rikosprosesân lahtozejee koččâmuššáid rikkoos uhrijd, sii aldaulmuid já rikosääši tuodâšteijeid. Uhre puáhtá pivdeđ meiddei persovnlíi toorjâulmuu rikosprooses sierâ muddoid. Rikosuhripäivystys 116 006 -puhelinpalvâlus lasseen RIKUst líi Juurist puhelinravvim, chat-palvâlus sehe olmooškäávpí uuhrij eromâštoorjâpalvâlus. Lasetiáduh: www.riku.fi
- Naisten Linja palvâlusah láá uáivildum viehâvâldi feerim nisonáid já nieidáid sehe sii aldasáid. Digitaallii viehâvâldi já viermihettim koččâmušâiguin iššeed Turv@verkko-puhelin já chat, lasetiáduh: www.naistenlinja.fi
- Miessakit fáálá iše nuuvt viehâvâldi feerim ko ton toohâm ulmuid-uv. Ornijdume fáálá meiddei iše iäručuolmâi kieđâvušmân. Palvâlusah láá fáállun meiddei puhelimáin já viermiteivâdmin, www.miessakit.fi
- Miehen Linja líi uáivildum Suomân varrim almaid, kiáh láá kiávtám tái paleh, ete kevttih viehâvâldi aldas koskâvuodâst, www.lyomatonlinja.fi/fi/toiminta/palvelut/miehen-linja
- Nisonij jieijâs viehâvâldálâšvuotân tái ton palon lahtozejee aášijn tuárju Maria Akatemia, www.mariaakatemia.fi
- Iäru maŋa vááinu uásipeelijd iše fáálá Tukikeskus Varjo, www.varjosta.fi
- Aheulmuid čujottum išedeijee palvâlusâid fáálá Suvanto ry, www.suvantory.fi, puh. 050 577 0218
- Monika-Naiset liitto fáálá maangâkielâlijd toorjâpalvâlusâid enâmân varrim nisonáid Kriisikeskus Monikast já torvopäikki Monast, www.monikanaiset.fi
- Loisto Settlementti SÖPU-pargo parga išedeijee pargo kunnei lahtozejee viehâvâldi tái ton ástuu tábâhtusâin, www.soputilla.fi
- Kieldâin líi kenigâsvuotâ orniđ sosiaalpalvâlusâid sierâlágán hästee eellimtiilijn, ei. aldakoskâvuotâviehâvâldi tovâtem torjuu táárbum Uáivâdâs- já sorjolâšvuotâčuolmâin puáhtá vâldiđ ohtâvuodâ jieijâs kieldâ A-kliinikáin. Meiddei aldaulmuuh uázžuh tilán iše A-kliinikist. Lasetiáduh Päihdelinkki: www.paihdelinkki.fi. Mielâtiervâsvuotân lahtozejee aášijn puáhtá vâldiđ ohtâvuodâ jieijâs tiervâsvuotâsajattâhân. Lasetiáduh: <https://www.mielenterveystalo.fi/>

Etitekstâviestâ puáhtá vuolgâttiđ registeristum puhelinnumerist, lasetiáduh: <https://112.fi/hatatekstiviesti>

Torvovuávám iššijn puáhtá rahttâttâđ muuneeld äštee tiilij várás: <https://nettiturvakoti.fi/nain-haet-arua/turvasuunnitelmat/>

Poolis puáhtá meridiđ koskâpuddâsii aldanemkiáldu: <https://poliisi.fi/lahestymiskielto>

Tuodâlii parâkoskâvuotâviehâvâldi uuhrij išedem várás maangâlov päikkikoddeest líi aanoošt maangâáámmátlâš MARAK-monáttállâm, mii čuákkee kuávlust tuáimee uhre išedem várás pargee virgeomâháid já ornijduumíjd oohân já koordinist uhrân adelemnáál iše. Lasetiáduh: www.thl.fi/marak

Motomijn tiilijn aldakoskâvuotâviehâvâldirikosij líi máhđulâš sovâttállâđ: <https://poliisi.fi/sovittelu>